

Таким чином, специфіка сприйняття навчальної літератури на паперових носіях пояснюється багатьма факторами, серед яких ключову роль відіграють когнітивні процеси, фізіологічні особливості, рівень концентрації уваги, емоційне залучення та довіра до друкованих джерел. Читання з паперу сприяє глибшому розумінню та кращому запам'ятовуванню інформації завдяки меншій когнітивній нарузі, більшій сенсорній взаємодії та відсутності цифрових відволікаючих чинників.

Окрім того, друковані матеріали часто асоціюються з більшою надійністю та авторитетністю, що позитивно впливає на мотивацію до навчання. Фізичний контакт із книгою сприяє створенню міцніших асоціацій у пам'яті, оскільки просторове розташування тексту на сторінці полегшує відтворення інформації. Також важливим є той факт, що читання паперових підручників менше навантажує зір, що особливо актуально в умовах тривалого навчального процесу.

Незважаючи на стрімкий розвиток цифрових технологій та широке використання електронних ресурсів, друковані підручники залишаються незамінним елементом навчального процесу. Вони не лише сприяють якісному засвоєнню знань, а й формують глибше розуміння матеріалу, допомагаючи студентам і учням ефективніше навчатися та розвивати критичне мислення [3].

Список використаних джерел

1. Роменець, В. (2013). Предмет і принципи історико-психологічного дослідження. *Психологія і суспільство*, 2 (52). С. 6-27.
2. Співак, Л. М. (2010). Витоки національної психології. *Проблеми сучасної психології*: збірник наукових праць. (7). С.10-17
3. Шрамко, Я., & Хоменко, І. (2022). Сучасна аналітична філософія: історичні витоки та перспективи розвитку (За матеріалами 11-го міжнародного конгресу Товариства аналітичної філософії, 12-15.09.2022, Берлін, Німеччина). *Sententiae*, 41(3). С.197-205.

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА УМОВА ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

Григорій Силович Костюк залишив по собі багату наукову спадщину, яка й до сьогодні чинить вплив на розвиток вітчизняної психології, надихає нові покоління дослідників на подальші наукові пошуки. Завдяки його фундаментальному науковому доробку – концепції психічного розвитку особистості, її саморозвитку – психологія в Україні зберегла свою самобутність і розвивається далі попри суворі історичні виклики [1].

Актуальність. У сучасних реаліях життя особливої актуальності набуває вирішення питання демократизації шкільної освіти, основним завданням якої стає створення у її середовищі соціально-психологічних умов для становлення особистості, здатної до взаємодії на основі взаємоповаги, ефективної міжособистісної комунікації та співпраці. Усвідомлення школярами демократичних принципів життя, визнання ними пріоритету прав та свобод людини, почуття гідності та відповідальності за свої дії – є основою світогляду випускника Нової української школи, а тому важливість впровадження в освітню політику основних засад демократизації є беззаперечною. Весь освітній процес має базуватись на цінностях прав людини, рівності, демократичній участі та партнерстві.

Проведений аналіз наукових джерел підтверджує існування певних викликів, зумовлених недостатньою представленістю психологічних досліджень, які могли би більш влучно розкрити соціально-психологічні процеси розбудови демократичних засад у закладах загальної середньої освіти та визначити соціально-психологічні умови її демократизації у контексті концепції освітньої реформи «Нова українська школа» [2]. І тому метою нашого дослідження постає вивчення особливостей партнерської взаємодії як соціально-психологічної умови демократизації освітнього простору закладів загальної середньої освіти.

Результати, розпочатого цього року відділом психології спілкування Інституту соціальної та політичної психології НАПН України наукового

дослідження, визначатимуть соціально-психологічні умови демократизації освіти згідно з Концепцією «Нова українська школа», слугуватимуть розбудові та укріпленню партнерської взаємодії стейкхолдерів освіти, розширюватимуть інструментальну базу психологічних засобів демократизації у сфері освіти та послуговуватимуть впровадженню її концептуальних засад у ході реформування освітньої галузі.

У цьому контексті партнерську взаємодію в освітньому середовищі ми розглядаємо як таку форму специфічного зв'язку, що реалізується суб'єктами – учителями, учнями та їхніми батьками – у процесі обміну інформацією, знаннями, уміннями, навичками, активністю, діяльністю, патернами поведінки, життєвим досвідом. Основою цієї взаємодії стають подібність або несхожість потреб, інтересів, ідей, поглядів, переконань, цілей, настановлень, дій суб'єктів щодо освіти. Нами встановлено, що характеристики взаємодії соціальних суб'єктів у середовищі освіти мають як схожі, так і специфічні риси, виявляють свою варіативність і неоднорідність. Серед основних чинників взаємодії в освітньому середовищі виявлено: взаємодопомогу і свободу висловлювання, взаєморозуміння і взаємний розвиток, участь у вирішенні спільних завдань, активність-пасивність в обстоюванні власних думок, відкритість до інших [3]. Зазначимо, що організовуючи взаємодію між учасниками освітнього процесу, варто застосовувати три рівні залучення (engagement) суб'єктів – «комунікацію», «консультацію», «участь» – з метою втілення та збереження в умовах воєнного часу демократичних засад у закладах загальної середньої освіти та розбудови стратегій розвитку освіти в громаді [4].

Висновки. Отже, результати дослідження сприятимуть глибшому розумінню соціально-психологічних особливостей демократизації освіти, що відкриє нові перспективи для міждисциплінарних знань у сфері психології та педагогіки. Це сприятиме створенню нових підходів до управління освітнім процесом, що відповідають сучасним викликам суспільства. До того ж ствердження демократичного підходу в освіті впливатиме на оновлення змісту

освітніх програм, розроблення сучасних методик навчання та створення інклюзивного середовища, що забезпечуватиме рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу, формуватиме у закладі освіти середовище, відкрите до діалогу, взаємодії і взаєморозуміння. Демократизація освіти сприятиме формуванню громадян, здатних критично мислити, співпрацювати та брати активну участь у демократичних процесах, що сприятиме зниженню у нашій країні соціальної нерівності, підтримуватиме інтеграцію у соціальне середовище різних соціальних груп та утверджуватиме громадянську ідентичність особистості.

Список використаних джерел

1. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / за ред. Л. М. Проколієнко. Київ: Радянська школа, 1989. 608 с.
2. Концепція «Нова українська школа» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Петренко І.В. Дослідження взаємодії соціальних суб'єктів – виразників громадської думки в системі «сім'я-школа». *Наукові перспективи. Серія «Психологія»*. 2023. Вип. 11(41). С. 1331-1344. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-1331-1344](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-1331-1344).
4. Сім'я як носій громадської думки щодо розвитку освіти у поствоєнному суспільстві: практичний посібник / за ред. Г. Бевз, Л. Бобрової. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2024. 182 с. URL <https://ispp.org.ua/2025/01/30/simya-yak-nosij-gromadskoi-dumky/>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НОМО ZWISCHENS В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

Рудницька Світлана Юріївна
ORCID ID 0000-0002-0141-6337

Актуальність. Загальна невизначеність сучасного нестабільного світу набуває виражених ознак радикальності під час військових конфліктів. Війна руйнує традиційні орієнтири, розбиває усталені цінності, залишаючи глибокі